NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT wekelijks bijvoegsel
ZATERDAG 3 OKTOBER 1964 No. 232

Na 25 jaar Rijksbelastingacademie

Mijn opdracht is, in kort bestek, van het worden en zijn, van het nut en het doel van de Rijksbelastingacademie tot aan het begin van het overgangstijdperk waarin definitief tot geleidelijke opheffing ervan werd besloten, een beeld te geven. Ik zal mijn best doen aan die opdracht in de mij ter beschikking gestelde ruimte te voldoen, zonder al te onvolledig te worden.

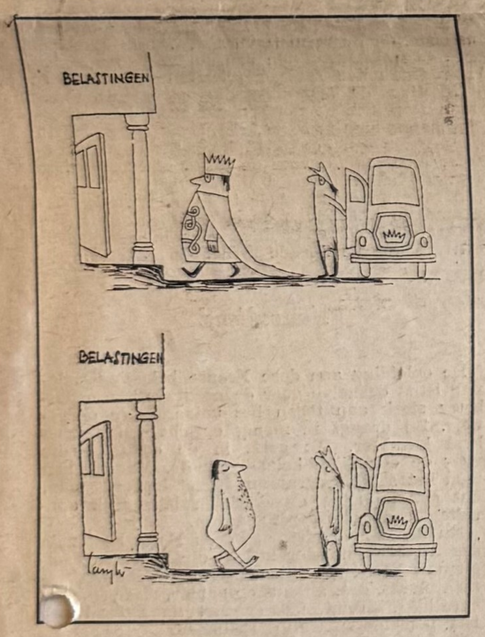
Reeds jaren geleden kwam de vraag naar voren of de toenmalige particuliere opleidingen (door een inspecteur of ontvanger) niet broodnodig wijziging behoefden. Het was in het bijzonder de heer Oud, toentertijd Kamerlid, later minister van financiën, die daarna ook in alles wat de Rijksbelastingacademie betrof zoveel belangstelling toonde, die zich daarover horen liet. Het samenstel der belastingen en de wetgeving zelf waren al ingewikkeld geworden. Een opleider kon zelfs voor de in die jaren uiteindelijk tot stand gekomen fusie tussen de directe belastingen en de registratie, de gehele stof niet meer overzien. Er ontstonden particuliere cursussen waarin iedere docent een deel van de opleiding voor zijn rekening nam.

Een verdere vraag was of in de bestaande opleidingen wel voldoende aandacht kon worden gewijd aan de eisen die het ambt aan persoon, karakter en eruditie stelde.

Rijkscursus

Toen dan eindelijk in 1934 nog een voor ieder geheel nieuwe belasting, de omzetbelasting, aan de bestaande werd toegevoegd, begreep men dat de tijd gekomen was om ten aanzien van al die vragen spijkers met koppen te slaan. Een reorganisatie en fusie van de dienstvakken kregen haar beslag en wat de opleiding betreft werd te Rotterdam een rijkscursus voor de hogere ambten bij invoerrechten, accijnzen en omzetbelasting opgericht. Die verbetering was echter partieel, en men begreep dat dit niet voldoende was. Ook toen reeds werd een universitaire opleiding voor alle takken van de dienst door sommigen bepleit. Om tal van redenen kwam die toen nog niet in aanmerking.

Ten slotte werd — na allerlei voorafgaand overleg — de oplossing gevonden in de oprichting, op 16 oktober 1939, van een nieuw instituut, de Rijks-

belastingacademie, dat belast werd met de opleiding tot de hogere ambten van het gehele dienstvak, nu dat der rijksbelastingen. Ook dit instituut werd te Rotterdam gevestigd.

Veel concreets viel toen nog niet te zeggen. De academie kreeg geen statuut en geen reglement mee: het was „wat in mijn hand werd gelegd was alleen een naam". De rest moesten wij er zelf van maken. Maar de basis was gelegd.

Hoofdfasen

In mondeling overleg met het departement was reeds vastgesteld dat de studie in twee hoofdfasen zou verlopen. Er zou zijn een propaedeuse, waarin de vele vakken die beheerst moesten worden voor men aan een wetenschappelijk onderwijs in de belastingwetgeving toe was, werden onderwezen, en daarna een studie voor het eindexamen (het doctoraal noemden we het al gauw), die de belastingwetgeving zelve omvatte. Het eventueel verbreiden of inkrimpen van de leerstof, het toevoegen van nieuwe vakken zou later naar behoefte kunnen geschieden. Zo zijn onder andere openbare financiën en (naast staatsrecht) administratief recht aan het rooster toegevoegd.

Kon dat programma nu in de korte voor de studie bepaalde tijd van ongeveer 4½ jaar inderdaad worden afgewerkt? Ik achtte het mogelijk, indien het systeem mede omvatte: korte vakanties, (in de praktijk nogal de hand mee gelicht), veel scripties en mondelinge repetities en tentamina en practica naar behoefte. Met voldoening kan ik erop wijzen, dat van het laatste later veel op de technische hogeschool, maar ook op de universiteiten is toegepast.

Toelating

Maar nog een ander ding bevorderde de mogelijkheid om de studie door allen in het gemiddelde tempo te kunnen voltooien. Het spreekt vanzelf dat op een academie die bestemd is om het telkens benodigde aantal ambtenaren voor een bepaalde overheidsdienst af te leveren, in een bepaald jaar slechts zoveel kandidaten kunnen worden toegelaten als er, naar te berekenen, tegen het eind van de studie nodig zullen zijn.

De kandidaten die zich voor de academie aanmeldden moesten zich daartoe alvorens de studie

De schrijver van het bijgaande artikel, prof. dr. J. van der Poel, is hoogleraar-directeur van de Rijksbelastingacademie geweest. Hij is in 1888 geboren, koos een loopbaan bij de belastingen, studeerde intussen in de rechten en legde in 1932 te Utrecht het doctorale examen af. In 1938 kwam zijn benoeming tot directeur der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen te Rotterdam. In 1942 promoveerde de heer Van der Poel cum laude te Utrecht in de rechtsgeleerdheid op het proefschrift Rondom compositie en compromis, fiscale studie in bestuurs- en strafrecht. Sedert 1939 was de heer Van der Poel directeur, sedert 1949 hoogleraar-directeur van de R.B.A. In 1958, na het bereiken van de zeventigjarige leeftijd, trad hij als zodanig af. Hij is directeur van het Nederlands belastingmuseum.

te beginnen onderwerpen aan een toelatingsonderzoek dat tweeërlei functie had. Het heette een onderzoek naar de geschiktheid (persoon, eruditie), maar het omvatte tevens een peiling van intellect en aanleg voor het volgen van de studie. Het werd en wordt afgenomen door de directeur van de academie en twee hoofdambtenaren uit het dienstvak, geadviseerd door de Rijkspsychologische dienst. Ik ben nog steeds van oordeel dat dit, verricht op de aangegeven wijze, een van de belangrijkste onderdelen van de opzet is geweest. Slechts heel zelden viel later de oogst tegen.

Eén corps

Even belangrijk misschien was ook de wijze waarop het contact tussen de studenten werd geregeld. Zij zouden later in de dienst een zo homogeen mogelijke eenheid moeten uitmaken, al waren het vogels van diverse pluimage. Zij moesten ook daarom aan dat contact deelnemen omdat zij, zo nodig, op plezante wijze elkaars feilen zouden kunnen aanwijzen. Ook kon het niet anders dan aan elks eruditie ten goede komen, indien zij aan zoveel mogelijk gezamenlijke activiteiten deelnamen en onder elkaar ervaring opdeden in het optreden naar buiten, waartoe zij later geroepen zouden worden. Derhalve — uiteraard zal men zeggen — een corps. Ja, maar één corps (alleen om het geringe aantal studenten viel aan meer corpora niet te denken) en dat met een verplicht lidmaatschap daarvan.

Dat hierover moeilijkheden zouden kunnen rijzen, heb ik aanstonds begrepen, maar ik vertrouwde erop dat de gelegenheid om zich naast het corpslidmaatschap aaneen te sluiten in afzonderlijke verenigingen op levensbeschouwelijke of andere grondslag en in gezelligheidsverenigingen en disputen naar ieders mening, zou opwegen tegen de bezwaren van het eenheidscorps.

Ontgroening

Later zijn er inderdaad een paar maal moeilijkheden gekomen maar die vonden hun oorsprong in het besluit dat men om lid te worden, ontgroend moest worden. Of dit bij een verplicht lidmaatschap als eis kon worden gesteld, daarover heb ik mij vooraf wel het hoofd gebroken. De studenten zelf waren er altijd sterk voor (status-redenen!) en in principe achtte ik het, vooral voor later, juist, dat er ontgroend zou worden, ook opdat de corpsleden van alle jaren direct en intens contact met elkaar zouden krijgen. Met het opleggen van bepaalde beperkingen, ook ten aanzien van de grenzen in principieel opzicht te stellen, meende ik het te kunnen wagen. Dat men zich daaraan al minder hield is een verschijnsel dat zich ten aanzien van ontgroenen steeds schijnt te moeten voordoen. Toen er later door een kandidaat bezwaren werden gemaakt en die bij de Tweede Kamer kwamen gaf de minister opdracht aan het verplichte lidmaatschap een einde te maken, waarmee de verplichting zich te laten ontgroenen voor wie dat niet wilde, meteen verviel. Ik was elk jaar blij als de groentijd zonder zichtbare ongelukken was afgelopen.

Op de universiteiten en hogescholen vinden de studenten bij hun aankomst deugdelijke sociëteiten. Hier was nog niets van dit alles. En toch was een sociëteit juist broodnodig. Het lag daarom voor de hand in het gebouw een verdieping te reserveren die voor alle studentenactiviteiten kon dienen en tevens als kantine.

Wat de opzet van de academie betreft moet ik mij tot mededeling van het bovenstaande beperken. Ik wil alleen nog zeggen dat er van den beginne af altijd een uitstekende, ja intieme verhouding tussen alle bij haar betrokkenen heeft bestaan. In en buiten de colleges hebben wij elkaar gevonden; aan bijna alle activiteiten van het corps waarbij dat pas gaf, heb ik deel genomen en mijn herinneringen aan dit alles kunnen mij nog goed doen.

Moeilijkheden

Later pas waren er weleens moeilijkheden. De oorlog bracht in de gehele maatschappij een andere instelling en andere inzichten. Ook in ons wereldje werden allerlei wensen die men vroeger wellicht gekoesterd had maar die men alleen zo nu en dan in gemoedelijke gesprekken te berde bracht, geuit. En dat gebeurde nu, als elders, op min of meer luidruchtige wijze. Drang naar meer „vrijheid" stond overal voorop. Hier ging dit verlangen in de eerste plaats uit naar de vrijheid van de universiteit waarvan wij — zoals overigens — men zal het straks wel ondervinden — een overdreven voorstelling maakte.

En verder ontstond er overal een verlangen naar meer „status", zoals dat van toen af heette en dat was in het vrije bedrijf en ook wel in het ambachtelijke vlak veelal binnen bereik, omdat de vraag naar intellect en medewerkers overal zoveel groter was dan het aanbod.

Voor de notarisstudie, die minder omvat dan de onze en zich op enger terrein beweegt, waren reeds lang universiteitsstudie en de meesterstitel gevraagd. Die titel is nu eenmaal in ons goede vaderland de titel bij uitstek die status geeft — daartegen moest ook in ons milieu de vanouds gerenommeerde ambtelijke titulatuur het afleggen.

Meesterstitel

Op allerlei wijzen heb ik jarenlang getracht om in het kader van de academie aan deze wensen tegemoet te komen door het verlenen van de meesterstitel in fiscaal recht bij het eindexamen, later door promotiegelegenheid te geven aan de universiteit na afgelegd eindexamen, door oprichting ten slotte van een bestuursacademie zoals Durand die heeft bepleit — daar was het al te laat voor, zei men. En zo is het dan toch gekomen tot een overgang naar de universiteit.

Vijfentwintig jaar geleden was de beroepskeuze veelal een zaak van praktisch overwegen en de

In 1949 opende de minister van financiën, mr. P. Lieftinck, het nieuwe gebouw van de Rijksbelastingacademie aan de Parklaan. Van links naar rechts de directeur, prof. dr. J. van der Poel, minister Lieftinck, de directeur-generaal van de administratie der belastingen, H. Postma, en de burgemeester van Rotterdam, mr. P. J. Oud. Achter burgemeester Oud is gedeeltelijk zichtbaar de secretaris-generaal van het ministerie van financiën, mr. H. A. M. van den Dries.

toeloop voor vele beroepen was groter dan het aantal beschikbare plaatsen. Het slagen voor een vergelijkend overheidsexamen was al heel wat en men begon zo'n studie, ervan uitgaande dat de keus voor het leven in principe was gedaan en daar bleef men dan ook bij.

Consulenten

Het later om de hoge bezoldigingen zo aantrekkelijk geworden belastingconsulentschap telde toen nog niet mee. In 1917 kwam het eerste (voor zeer grote zaken); het aantal nam eerst langzaam maar bij het al ingewikkelder worden van de belastingwetgeving snel toe. Twee- of driemanszaken werden kantoren met „medewerkers". Die trachtten daarvoor in het bijzonder op zeer gunstige condities oud-studenten van de academie — die er theoretisch en praktisch geknipt voor waren — aan te trekken.

Ook dat ligt nu anders dan een kwart eeuw geleden. De belastingconsulent zou niet meer kunnen worden gemist en ook de regering is daarvan overtuigd. Ook daardoor voelt de inspecteur zich vrijer tegenover de administratie en de idee van het bestaan van een morele plicht jegens haar om althans in de overheidssfeer te blijven, telt amper nog mee.

De alumni van de academie hebben — en dat vermeld ik dan toch met enige trots, al heb ik sommiger keuze niet altijd kunnen waarderen — overal in de maatschappij herhaaldelijk belangrijke plaatsen verworven. Voor dat doel is de academie niet ingesteld, maar maatschappelijk gezien is zij ook in dat opzicht nuttig geweest.

Ik denk hierbij ook aan de uitzending van studenten naar Indonesië vóór de onafhankelijkheidsverklaring, naar Suriname en de Antillen en naar elders voor speciale opdrachten. Zij hebben die ook naar het oordeel van buitenstaanders op uitstekende wijze verricht.

Van overzee

Nog denk ik aan de opleiding van studenten uit de West en uit het naoorlogse Indonesië. Aan die allen zijn na hun terugkeer belangrijke posten in de fiscale en economische wereld van hun land te beurt gevallen. De academie bewaart aan hen allen prettige herinneringen. Ook de Indonesische regering heeft hun verblijf hier en de resultaten ervan ten zeerste gewaardeerd.

Zo hebben alle studenten, of zij nu aan hun eerste keus trouw bleven of dat zij later hun zin voor andere avonturen hebben gevolgd, de academie eer aangedaan. En anderzijds zullen zijzelf altijd met enige trots herdenken dat zij zijn *issu de Rotterdam*.

Voor velen hunner zijn er daarnaast nog banden van geheel andere aard. Zij vonden hier hun vrouw en menige kiek van corpsactiviteiten doet zien hoe de schonen van Rotterdam de activiteiten van corps en academie luister hebben bijgezet.

Het gebouw van de Rijksbelastingacademie aan de Parklaan in Rotterdam.

Rotterdam...

Rotterdam... heeft het zelf voldoende in woorden en daden gewaardeerd dat de academie er werd gevestigd en deert het de stad dat straks een niet alledaags aspect uit haar milieu weg zal zijn gegaan?

Maar het is niet van belang, zo ongeveer schreef mij voor enige jaren, toen de toekomstige overgang van de academie duidelijk was geworden, een bekend hoogleraar van elders, of de Belastingacademie zal blijven bestaan, maar wel dat zij op juiste wijze de grondslag legde voor de ontplooiing van het belastingonderwijs en de uitgroei van de belastingwetenschap.

Ik ben dankbaar voor dat woord, maar ik denk ook nog aan al het persoonlijk vormende en „bandenscheppende", dat zij haar alumni heeft meegegeven en dat allereerst aan de belastingdienst, maar ook aan het leven daarbuiten ten goede is gekomen.

Niet gemakkelijk

Tijdens haar bestaan heeft de academie het lang niet altijd gemakkelijk gehad. Nauwelijks een half jaar na de opening brandde haar eerste gebouw af. Vijf jaar lang moest zij zich onder allerlei benarde omstandigheden behelpen.

Telkens moest ik bedacht zijn op de mogelijkheid van invallen van de „Grüne", hetzij op de academie, hetzij bij studenten aan huis. Want de studenten waren trouwe vaderlanders, maar vaak onvoorzichtig, soms roekeloos. Een aantal ongelukken heb ik gelukkig kunnen voorkomen, maar verscheidenen kwamen voor het gerecht en bij een van de processen liet de Staatsanwalt weten: Es ist Zeit an der orangistischen Steuerakademie ein Ende zu machen.

Zes studenten kwamen om het leven. In juni 1945 hebben wij hen bij de onthulling van een plaquette in de academiehal herdacht.

Zware taak

Toen het in juni 1944 in allerlei opzichten voor de studenten begon te nijpen, heb ik, om erger te voorkomen, de vakantie vervroegd laten ingaan en hun gezegd dat zij niet voor de vrijheid kwam teruggeroepen zouden worden. Zo spoedig mogelijk na mei 1945 werden daarom de eerste eindexamens gehouden. De oudstejaars en die er het dichtst op volgen, hebben het mede mogelijk gemaakt, dat de zware taak waarvoor de belastingdienst toen werd gesteld, tot een goed einde is kunnen worden gebracht.

Lustrum: een feest

Bij de geboorte van de academie heb ik gedroomd dat zij een lang leven zou hebben en zou uitgroeien tot al wat bereikbaar was. Dat zal niet het geval zijn: het *vivat, crescat, floreat* ter harer ere kan na de lustrumdag moeilijk meer worden aangeheven.

En dan toch het lustrum vieren als een feest? Ja, wel zeer zeker. Om de 25 jaar die achter haar liggen en die ze met ere heeft doorleefd. Om de geest die er heerste en die zal blijven doorwerken zolang er nog oud-studenten zijn — ja, nog langer, hoop ik, zo zij van wat er was de essentie zullen weten over te dragen aan een volgend geslacht.

J. VAN DER POEL